

ÎNTRERINDERI SOCIALE DIN ITALIA, PUNCTE DE PORNIRE PENTRU ROMÂNIA - EXPERIENȚE ÎN CADRUL PROIECTULUI: „ECONOMIA SOCIALĂ - ȘANSE REALE PENTRU O VIAȚĂ MAI BUNĂ!”

Sorina Georgeta Corman^[1]

Rezumat

Articolul prezintă rezultatele implementării uneia dintre activitățile proiectului „Economia socială - șanse reale pentru o viață mai bună!”: realizarea unui program de formare specialiști și formatori în domeniul economiei sociale. În descrierea acestei activități se prezintă stagiul practic desfășurat în întreprinderi sociale din Italia cu accent pe câteva experiențe care au avut ca scop îmbogățirea participanților la proiect cu informații și modele de bune practici din zona Milano. Profesionalismul celui care pleacă la drum este dat de cei pe care îi alege să-i facă ghidajul, în cazul de față de cei care stabilesc drumul de la incluziune la coeziune socială.

Cuvinte cheie: *cooperative sociale, informare, consorțiu, coeziune socială*

În România, în perioada ianuarie 2011 - decembrie 2013 se implementează proiectul „Economia socială - șanse reale pentru o viață mai bună!” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, Axa prioritară 6 „Promovarea incluziunii sociale”, Domeniul major de intervenție 6.1 „Dezvoltarea economiei sociale”. Proiectul se desfășoară la nivelul a trei regiuni ale țării, Sud-Vest Oltenia, Sud-Est și Centru acoperind județele: Vâlcea, Mehedinți, Olt, Dolj, Vrancea, Galați, Tulcea, Buzău, Constanța, Brăila, Alba, Sibiu, Mureș, Harghita, Covasna, Brașov, Gorj. Obiectivul

^[1] Asistent universitar. Departamentul de Jurnalism, Relații publice, Sociologie și Psihologie al Facultății de Științe Socio-Umane, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu., str. Lucian Blaga, nr. 2-4, tel. 0742027182, e-mail: sorinacorman@yahoo.com

general al proiectului este dezvoltarea sectorului economiei sociale la nivelul Regiunilor Sud-Vest, Sud-Est și Centru. Pentru atingerea obiectivului general, sunt prevăzute următoarele obiective specifice: 1. Creșterea gradului de informare și de interes față de economia socială la nivelul Regiunilor Sud-Vest, Sud-Est și Centru; 2. Dezvoltarea abilităților și competențelor grupurilor vulnerabile din regiunile Sud-Vest, Sud-Est și Centru, în domeniul antreprenoriatului social; 3. Dezvoltarea mecanismelor și instrumentelor de sprijin pentru structurile economiei sociale. Dintre activitățile proiectului menționăm: realizarea a două studii în domeniul economiei sociale, unul realizat la nivelul României și altul la nivelul Italiei, o țară cu tradiție în dezvoltarea structurilor economiei sociale; desfășurarea unei campanii de informare și conștientizare cu privire la economia socială la nivelul Regiunilor Sud-Vest, Sud-Est și Centru; realizarea unui program de formare specialiști și formatori în domeniul economiei sociale; derularea programului de formare „Dezvoltarea spiritului antreprenorial pentru grupurile vulnerabile”; derularea unui program de formare pentru managerii de întreprinderi sociale; crearea unei rețele de Centre de Suport pentru Structurile Economiei Sociale; înființarea a trei întreprinderi sociale (câte una în fiecare regiune); înființarea unui Consorțiu al întreprinderilor sociale nou create - structură asociativă care va funcționa ca o organizație de tip „umbrelă” ce va promova interesele comune ale organizațiilor ce vor adera la această structură.

Implementarea proiectului este asigurată de Fundația Inimă pentru Inimă din Vâlcea în parteneriat cu Arhiepiscopia Râmnicului, Arhiepiscopia Tomisului și Arhiepiscopia Sibiului, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Consorțiul Cooperativa Muncă și Solidaritate - Societatea Cooperativelor Sociale, Comunità Nuova și Associazione Bambini In Romania^[1]. În cadrul acestui articol vom prezenta una dintre activitățile desfășurate: realizarea unui program de formare specialiști și formatori în domeniul economiei sociale. Din această activitate vom descrie stagiul practic desfășurat în întreprinderile sociale din Italia cu accent

[1] <http://www.ipi.ro/proiectero/economia.html>

pe câteva experiențe care au avut ca scop îmbogățirea participanților la proiect cu informații și modele de bune practici din zona Milano.

Ca urmare a faptului că intervenția statului a fost considerată insuficientă pentru a răspunde tuturor nevoilor și problematicilor sociale, în Italia au luat ființă cooperativele sociale ca structuri private orientate spre nevoile cetățenilor. Legea 381/1991 reglementează măsurile de integrare în muncă a persoanelor defavorizate accentuând rolul și importanța cooperativelor sociale în promovarea interesului comunității, a integrării psihosociale a tuturor cetățenilor (art.1, alin.1, legea 381/1991). Cooperativele sociale sunt prezentate în această lege ca fiind expresia reciprocității potrivit căreia obiectivele depășesc interesele particulare ale acționarilor vizând satisfacerea unui interes general care privește întreaga comunitate.

Prin intermediul proiectului „Economia socială - șanse reale pentru o viață mai bună!” a fost facilitat accesul pentru 25 de participanți români la informații privind cele două domenii în care au fost clasificate cooperativele sociale italiene: cooperative sociale de tip A – din care fac parte cooperativele sociale care gestionează servicii medico-sociale și educaționale (art.1, alin.1, lit. A, legea 381/1991) - și cooperativele sociale de tip B – din care fac parte cooperativele sociale care gestionează servicii din domeniul agricol, industrial, comercial sau din sectorul „servicii” cu scopul furnizării unor locuri de muncă pentru persoanele dezavantajate.

Organizatorii stagiului au structurat activitatea de formare pe două paliere: o instruire teoretică realizată de experți italieni și vizite de studiu la cooperative sociale pentru a clarifica în practică aspectele dezbătute la cursurile de informare teoretică.

În cadrul activității de instruire teoretică au fost abordate subiecte precum: întreprinderile sociale în context european (definiția întreprinderilor sociale; beneficiile întreprinderilor sociale; transformarea sistemelor de asistență socială datorită întreprinderilor sociale; politici pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale); cooperativele sociale și consorțiile (cooperative sociale – prezentare caracteristici; tipologia coope-

rativelor sociale; aspecte sociale ale cooperativelor; structura de personal a cooperativelor sociale – membrii, contracte de muncă, voluntari, funcții onorifice; cooperativele sociale de tip consorțiu; constituirea consorțiilor – scop, obiective; politici ale consorțiilor; tipologia consorțiilor sociale; specificul cooperativelor și consorțiilor italiene) și studii de caz – cele mai bune practici (OASIS II, Emmaus, Demeter).

Sintagma „persoane dezavantajate” este definită în cadrul aceleiași legi (381/199, art.4, alin.1) ca sumarizând o multitudine de categorii de persoane care din diverse motive personale, socio-economice, culturale au ajuns în situația de dificultate/ vulnerabilitate, confruntându-se pregnant cu riscul marginalizării socio-profesionale.

Cooperativele de tip A apar ca urmare a nemulțumirii persoanelor vulnerabile sau a familiilor acestora privind modul în care statul răspunde nevoilor lor. În cadrul proiectului „Economia socială - șanse reale pentru o viață mai bună!”, activitatea „organizarea unui stagiu de pregătire teoretică și practică, în Italia, cu durata de 10 zile, pentru 25 de specialiști români” a fost vizitată Cooperativa de tip A OASIS II. Istoria acestei structuri împărtășită de cei care acum coordonează și conduc această cooperativă este legată de acțiuni de voluntariat, de dorința unei persoane din zonă care a avut deja câteva dotări tehnico materiale și acțiuni incipiente de animație pentru persoane cu dizabilități dar și de implicarea altei persoane care organiza activități de petrecere a timpului liber pentru tinerii cu dizabilități. Aceste activități au început să se desfășoare într-un mod tot mai organizat și au ajuns să se unească într-un centru educațional susținut atât de autoritățile locale, cât și de sponsori privați, dar și de familiile celor pentru care se organizau aceste activități. La început acest centru funcționa ca un centru de zi având între 9 și 16 beneficiari (în anul 1995). Apoi numărul acestora a crescut ajungând la 30. Serviciile oferite în cadrul centrului erau adaptate nevoilor lor dar ținând cont de potențialul de relaționare, de autonomie și de comunicare al persoanelor cu dizabilități beneficiare: ateliere de dulgherie, bijuterii, porțelan, grădinărit, lucru în lut și

atelierul de teatru. Aceștia se încadrau în următoarele grupe de vârstă: 20-30 ani, 30-40 ani (cei mai mulți) și 40-50 ani.

În plus, față de centrul de zi, coordonatorii centrului au identificat nevoia înființării unui serviciu rezidențial pentru persoanele cu dizabilități. Această nevoie a apărut din dorința familiilor și a celor care aveau în întreținere persoane cu handicap de a avea o vacanță, iar în anul 2001 au înființat mai întâi un serviciu rezidențial temporar (într-un apartament pus la dispoziție de primărie), pentru ca în 2006 să construiască o comunitate în sine care să deservească mai multe orașe (pe zona unui fost parc militar). Unul din profesorii care lucrau în această cooperativă socială a dezvoltat un proiect de recreere a persoanelor cu dizabilități. „Noi încercăm să acoperim toate zonele în care identificăm nevoi” ne declara unul din coordonatorii cooperativei. La momentul vizitei cooperativa deservea nouă municipalități din zonă, iar bugetul era asigurat în cea mai mare parte de autoritățile locale, la care se adăugau donațiile unor persoane binevoitoare, ale unor bănci sau ale familiilor beneficiarilor. Cooperativa are aproximativ 65 membrii: asistenți sociali (2), asistenți medicali, profesori (20) etc., un consiliu de administrație format din șapte persoane cu un președinte, un vice-președinte, un director de servicii, dar și coordonatori ai serviciilor, operatori și un secretariat. „Voluntarii joacă un rol indispensabil. Fără ei operatorii nu ar fi în măsură să acopere toate activitățile” ne-a spus președintele cooperativei. Sunt preocupați să găsească mereu fonduri care să completeze bugetul acordat de către autoritățile statului. Coordonatorii acestei cooperative consideră că excelează în modul în care se lucrează pe ateliere, prin felul în care pun în valoare potențialul beneficiarilor și le arată acestora finalitatea muncii lor (produsele sunt compatibile și se vând pe piață) și nu în ultimul rând prin felul în care cooperează și și armonizează munca voluntarii, specialiștii și operatorii pentru atingerea misiunii cooperativei OASIS II.

Pe de altă parte, cooperativele sociale de tip B din Italia realizează activități productive cu scopul facilitării accesului persoanelor defavorizate pe piața muncii și sporirii potențialului acestora de integrare. Una

din cooperativele sociale de tip B vizitate în cadrul proiectului a fost Emmaus^[1]. Înființată în 1986 de un preot, cooperativa oferă servicii pentru persoane cu handicap mental în vederea integrării/ reintegrării lor profesionale ulterioare. În cadrul cooperativei se realizau icoane, imagini biblice, reproduceri artistice, filtre de bucătărie, ansambluri din carton etc. aceasta deservind două localități. De la înființare până la momentul vizitării ei în cadrul proiectului menționat a oferit servicii pentru aproximativ 160 de persoane cu handicap mental din care 30 au reușit să se integreze pe piața muncii după sprijinul primit în cadrul cooperativei. „Totul a început din dorința de a oferi o ocazie de socializare, de a ieși din casă, pentru tinerii cu dizabilități pentru că mulți dintre părinții acestora au avut tendința de a-i ține în casă și de a ascunde problema lor”, a povestit coordonatorul.

Funcționarea cooperativei Emmaus se bazează pe voluntari și 6 profesioniști. Beneficiarii au vârste cuprinse între 25 și 60 ani, dar majoritatea se încadrează în grupa de vârstă 40-45 ani. În total sunt aproximativ 40 membri incluzând angajații, voluntarii și familiile cu handicap. Cooperativa e condusă de un consiliu format din șapte persoane și dispune de un birou administrativ. La factori de excelență, coordonatorul menționează modul în care asociază atenția pe care o acordă nevoilor individuale cu afacerile.

Din toate experiențele împărtășite de cei care operează în domeniul economiei sociale în zona vizitată au reieșit idei precum: eficacitatea organizațională se bazează pe abordări multidimensionale; performanța unei organizații definită de poziția producției pe piața nu înseamnă succesul organizației respective; succesul unei organizații din acest domeniu este menținerea identității organizației, atingerea obiectivelor etice și sociale; identitatea și scopurile sociale inspiră acțiunile și activitățile cooperativelor sociale.

[1] www.coopemmaus.it accesat în 02.12.2011